

Ch. Bonington del.

1/2 scale

DE GRAFTOMBE
 VAN
VIGLIUS AB AYTTA,
 IN DE
ST. BAVO KERK TE
G E N T,
 EN ZIJNE BETREKKING TOT DEZE KERK.

WIGLE AYTTA, geboren den 19 October 1507, op het *Barrahuis*, niet ver van *Zwiche*m, wordt, uit dien hoofde, ook wel *WIGLE van Zwiche*m, doch meer algemeen, bij deszelfs in het Latijn overgebragte naam, *VIGLIUS AB AYTTA Zwichemus*, genoemd. Alhoewel hij te *Brussel*, den 8 Mei 1577, stierf, zoo werd hij in de *St. Bavo kerk te Gent*, en wel in de beneden kerk of crypta, ter zijde van het koor, onder de eerste kapel, aan den regter kant, begraven. Daar vindt men ook de marmeren graftombe, te zijner eere opgerigt, waarvan wij de lezers van *De vrije Fries* eene afbeelding, in staal au trait, door den Heer *CH. ONGHENA*, te *Gent*, gegraveerd, aanbieden ¹.

¹ De Hoogleraar *C. P. SERRURE*, te *Gent*, mederedacteur van den *Messenger des Sciences et des Arts*, nam
 III.

De tombe zelf is eenvoudig, maar toch in eenen goeden stijl opgerigt. Op het midden derzelve leest men deze regels :

D. O. M.

ADMODŪ R^{DO} VIRO D. YIGLIO AYTA DE ZVICHÉ FRISIO J. C^{TO} CLAR^{MO}.
 CATHED. HVIVS ECC^{LE}. PRIMO PRAEPOSITO MITRATO, AVREI VELLERIS
 CANCELAR^{IO} SVPREMI BELGICÆ STATVS ET SANCTORIS CONCILII
 SVB POTENTISS. P P: CAROLO V: IMP. ET PHO II, HISP. REGE
 PRAESIDI SVMMO, VIGILANT^{MO} INTEG^{MO} QUI CVM HANC ECCCLIAM.
 PYS FVNDATIONIBVS PLYRIBVS MONYMENTIS DECORASSET
 ACADEMIÀ LOVANIENSEM STRVCTO SUI NOÏS COLLEGIO NON
 MINVS LIBERALITER. QVÀ MAGNIFICE DOTASSET NATALE
 SOLVM NOVI HOSPITALIS BENEFICIO PERPETVO SIBI DE MERVIS-
 SET TANDÊ POST LONGAS VIGILIAS. POST INDEFESSOS LABORES.
 PLENVS DIERVM. PLENVS HONORVM. REGI FIDVS. PATRIAE CHARVS.
 VTILLIS OMNIBVS. INJVRIVS NEMINI. MAGNO SVI RELICTO DESIDERIO
 QVIEVIT IN DNÔ ANNO CIO. IO. LXXVII. DIE OCTAVO MAY.

ISTE VIR FVIT LECTOR. SED FUIT.
 MIRARE. IMITARE. ET VIGILA. MEMOR PRYDENTISSIMI ILLIVS SCVTI
 VITA MORTALIVM VIGILIA.

de zorg voor derzelve goede uitvoering, ook ten behoeve van dat tijdschrift, welwillend op zich.

Dat is:

Den algoeden, oppermagtigen God.

Toegewijd aan den zeer eerwaardigen Heere WIGLE AYTTA VAN ZWICHEM, een Fries, zeer beroemd regtsgeleerde, eerst gemijterd Proost van deze hoofdkerk, Kanselier van de orde van het Gulden vlies, zoowel onder de zeer magtige Vorsten Keizer KAREL *den vijfden*, als onder PHILIPS *den tweeden*, Koning van Spanje, met allen ijver en trouw Voorzitter van den Raad van State en van den geheimen Raad der Nederlanden, die, nadat hij deze kerk door vrome stichtingen en verscheidene gedenkteeken² versierd had, de Hooge School van *Leuven*, door een naar hem genoemd collegie, niet minder mild en kostelijk begiftigd, en zijnen geboortegrond, voor immer, door het stichten van een nieuw godshuis, aan zich verpligt heeft³. Die eindelijk, na langen strijd en onvermoeiden arbeid, zat van dagen, vol van eer, zijnen Koning getrouw, zijn Vaderland dierbaar, nuttig aan allen, niemand tot leed, den

---

² Zoo als eene tombe voor zijnen voorganger LUCAS MUNICH, een standbeeld van St. BAVO: zie *Histoire chronologique des Evêques et du Chapitre exempt de l'église Cathédrale de S. BAVON à Gand* (par E. A. HELLIN). *Gand*, 1772, t. I, p. 76 en 81, alwaar men derzelve opschriften vindt. Ook bij zijn testament bedacht VIGLIUS zijne proostdij, en de kapel, waarin zijne tombe geplaatst is.

³ Zie de *Fundatio Domus Dei AB AYTTA*, in pago Zwichem, bij HOYNCK VAN PAPENDRECHT. *Annal. Belgica*, I, 1, p. 278. Nog heden bestaat zulks te Zwichem.

zijnen tot groot gemis, in den Heere is gerust, den
8sten Mei 1577.

Zoo was hij. Helaas lezer! hij *was* het.

Bewonder hem, volg hem na en waakt, gedachtig
aan zijne wijze schildspreuk:

Der stervelingen leven is eene nachtwake.

Boven dit opschrift ziet men *drie* gekleurde wapens. Het middelste is dat van VIGLIUS zelve, zijnde eene gouden koornschoof, met een gouden band gebonden, op een blaauw veld, gedekt of getimbreerd door eenen Abts myter en staf, en de spreuk van VIGLIUS ⁴: Vita Mortalium Vigilia.

Het wapen, aan de linker zijde van dat van VIGLIUS, is het wapen van het Kapittel van *St. Bavo*, zijnde een phenix uit de vlammen vliegende, met eenen Abtsstaf achter denzelfden, beide van goud, op een blaauw veld ⁵, benevens de zinspreuk:

God doet meer.

---

⁴ D'azur, à une gerbe d'or, liée de même, la crosse d'Abbé, posée en pal derrière l' Ecu, et surmontée d'une mitre pontificale, le tout d'or. *Histoire* etc., l. 1., I, p. 75(*), p. 77(*). Toen VIGLIUS Proost van *St. Bavo* werd, ecarteleerde hij zijn wapen met dat van de Proostdij van *St. Bavo*, zie de penningen bij VAN LOON, I, p. 55, 56; evenwel is aldaar de Leeuw zich *links* bewegende, in dat van *St. Bavo*, op zijne tombe, dezelve *regts* gewend.

⁵ D'azur, à un phenix essorant sur des flammes, et une crosse d'Abbé, posée en pal derrière le Phénix, le tout d'or. *Ibid.*, p. 25(b).

Het derde wapen is dat van St. Bavo, Graaf van *Vlaanderen*, hebbende op een blaauw veld een zilveren, regts loopende, leeuw dragende vier roode facetten of ruiten, gehalsband, getongd en met een gouden kroon. Het schild is gedekt met eene Grafelijke kroon ⁶.

Reeds bij zijn leven schijnt VIGLIUS eene graf-tombe voor zich opgericht te hebben ⁷. Ook vindt men vermeld, dat dezelve door de Calvinisten geschonden is, hetzij dit bij de beeldstorming in Augustus—September 1567, of, zoo als wij liever denken, tusschen 1567—1588, toen de Bisschopszetel te *Gent*, ter zake der hervorming, en daaruit voortvloeiende onlusten, vacant was, plaats hebbe gehad ⁸.

VIGLIUS had op de kerk van *St. Bavo* eene bijzondere betrekking, en, vermits er over den aard dier betrekking, en de omstandigheden, die dezelve met zich bragt, eenige onzekerheid bij den een en anderen schrijver bestaat, zoo willen wij dezelve, bij deze gelegenheid, eenigzins nader ontwikkelen ⁹.

⁶ D'azur, au lion d'argent, chargé de quatre faces de gueules, armé, lampassé et couronné d'or, l'écusson timbré d'une couronne de Comte. Ibid., p. 25(b).

⁷ Zulks melden BOETIUS EPO, AUBERTUS MIRÆUS, VALERIUS ANDREAS enz. Zie dezelve bij HOYNCK v. P., I. I., T. I, in het voorwerk.

⁸ Zie het *Epitaphium*, » A cathedrali Canoniorum » Gandavensium Collegio post violatum a Calvinianis VIG- » LIJ tumulum, in sacello praepositati positum (bij HOYNCK, » vol. I, onder de *Elogia* etc.).” Ook AUB. MIRÆUS zegt aldaar: » Tumulum ejus a Calvinianis violatum, ca- » thedrale Canoniorum collegium instauravit.”

⁹ B. v. bij HEUSSENIUS, *Hist. Episc. Leovard.*, p. 51. Zie ook *Oudheden en Gestigten van Vriesland*, 8°, Leiden

Na den dood zijner gade, **JACOBA D'AMANT** (in 1552), welke hem geene kinderen naliet, is bij **VIGLIUS** eene steeds toenemende overhelling tot het omhelzen van den geestelijken stand zichtbaar. Hetzij hij de hevige staatkundige en godsdienstige twisten van zijnen tijd moede was; hetzij hij niet langer in dezelve eenen hoofdrol wilde spelen, hetwelk zijne betrekkingen van zelve mede bragten; hetzij zijn, sedert 1558, zwaar geschokt ligchaam hem noodzaakte, meer rustige betrekkingen te zoeken; hetzij hij door zijnen overgang tot den geestelijken stand een openlijk en alles afdoend bewijs wilde geven, dat hij de oude leer getrouw bleef en daardoor alle verdenking den bodem in sloeg; het zij meer dan eene dezer redenen te zamen genomen hiertoe werkten, genoeg zij het ons te weten, dat **VIGLIUS** hiertoe de eerste stap in 1556 deed. Destijds nam hij den voorslag van **LUCAS MUNICH**, Abt van *St. Bavo*, te *Gent*, om zijn *Coadjutor* te worden, aan, eene betrekking, om welke vele grooten des lands, voor hunne zonen, bij den Abt aanhielden ¹⁰.

Onder voor **VIGLIUS** zeer vleijende bewoordin-

1723, I, p. 366-67. **JEAN LE CLERCQ**, *Histoire des Provinces-Unies*, I, p. 17. **HOYNCK v. P.**, I. I., I, p. 181.

¹⁰ De Abt zegt: » Se a multis proceribus inquietari » pro admittendo in Coadjutorem Ecclesiae suae uno ex » filiis eorundem, videlicet **MARCHIO Veriensis**, Comes- » que de **BOSSU** ex una parte, Dominus de **BREDERODE**, » ex alia, aliique nonnulli, quorum vota penitus abomina- » bitur, quod non *Coadjutores sed Dominos sibi adsciturus* » esset." *Vita VIGLI*, bij **HOYNCK v. P.**, I. I., I, p. 31.

gen, gaf PHILIPS de tweede zijne goedkeuring aan deze voordragt, door welke gunst VIGLIUS aan zijne staatkundige betrekkingen op nieuw verbonden werd, uit welke hij destijds willens was zijn ontslag bij den Koning te vragen ¹¹.

Van zelve komt hier bij ons de vraag op, hoe kon VIGLIUS, die niet geestelijk geordend was, de Coadjutor van eenen *Abt* zijn? Zulks vereischt eenige opheldering. — LUCAS MUNICH was de laatste *Abt* van de Benediktijner *Abtdij* van *St. Bavo*, te *Gent*, want Keizer KAREL de vijfde liet, door Paus PAULUS den derden, in 1536, deze *Abtdij* vernietigen, de Monnikken in wereldlijke Kanunnikken hervormen, en uit de kloostergoederen eene collegiale kerk stichten. De *Abtdij* werd alzoo eene *Proostdij*, of collegie van Kanunnikken, zoodat de *Abt* LUCAS MUNICH, nu *Proost* van het Kapittel van *St. Bavo* werd, evenwel met behoud van den titel van *Abt*, en van de eere teekenen denzelven toekomende, zoo als de mijter, staf enz. ¹², ook voor zijne opvolgers. VIGLIUS werd dus Coadjutor van eenen wereldlijken geestelijken, of van eenen *Proost* van een Kanunnikken collegie, den titel van *Abt* dragende. Voordat VIGLIUS echter benoemd was, had de, in 1537 nieuw gebouwde, collegiale *St. Bavo* kerk, naauwelijks drie jaren daarna, reeds plaats moeten maken voor de door KAREL

¹¹ *Vita VIGLI*, l. 1., p. 31-32.

¹² *Histoire de l'Église*, I, p. 4-6. Van daar dat LUCAS MUNICH, op den fraaijen penning bij VAN LOON (I, p. 54), nog in 1559 *Abt* van *St. Bavo* genoemd wordt, en zijn wapen aan eenen *Abtsstaf*, waarvan een sluijer afhangt, is gehecht.

den vijfden, in *Gent* gestichte citadel, en de Kanunnikken van *St. Bavo* namen den 12 Mei 1540 van de kerk van den H. JOHANNES den Dooper, niet zonder hevige tegenkanting van deszelfs geestelijken en parochianen, bezit. Uit dien hoofde wordt de *St. Bavo*, ook wel de kerk van den H. JOHANNES den Dooper genoemd, en VIGLIUS gezegd in deze laatste begraven te zijn ¹³.

Na den dood van LUCAS MUNICH (18 Januarij 1562), wiens erfgenaam VIGLIUS tevens werd, volgde hij dezen als Proost van *St. Bavo* op, en nam van zijne Proostdij, eerst bij volmagt, bezit ¹⁴, en hield daarna, den 3 Februarij 1562, zijne plegtige intrede te *Gent* ¹⁵. Nadat hij met behoorlijke tusschenpoozen, eerst als Onderdiaken, daarna als Diaken, de kerkelijke rangen had doorgelopen, werd hij in October van dat jaar, door den Cardinaal VAN GRANVELLE, tot Priester geordend, bediende des Zondags voor Allerheiligen voor het eerst de mis, en werd daarna door den Kardinaal plegtig als Abt ingezegend. Weldra verschenen er gedenkpenningen, waardoor VIGLIUS nieuwe waardigheid kenbaar werd, daar men op dezelve zijn wapen geëcarteleerd met dat der Proostdij van *St. Bavo*, en gedekt met eenen Abtsmijter en staf, vindt afgebeeld ¹⁶. Als zoodanig verrigtte VIGLIUS, op Paaschdag 1564, voor het eerst met mijter en staf,

¹³ Sepultus *Gandavi ad S. Joannem*, zegt VALERIUS ANDREAS, l. l.

¹⁴ *Vita VIOLII*, l. l., p. 57, p. 179, p. 181.

¹⁵ A. SANDERI, *Flandria*, tom. I, p. 305. V. LOON, I, p. 54.

¹⁶ Zie v. LOON, I, p. 55-56.

als Proost van *St. Bavo*, de dienst in die kerk ¹⁷, met welke kerk kort daarop nieuwe veranderingen voorvielen. Den 12 Mei 1559 toch had Paus PAULUS *de vierde* bepaald, uit welke landstreeken het nieuw op te rigten Bisdóm *Gent* bestaan zoude, en ten einde dit van een behoorlijk inkomen te voorzien, vernietigde zijn opvolger, PIUS *de vierde*, bij bulle van den 7 Augustus 1565, de Proostdij der collegiale *St. Bavo* kerk, verhief dezelve tot eene cathedrale kerk, en gaf aan JANSSENIUS, eerste Bisschop van *Gent*, en deszelfs opvolgers, al de inkomsten der Proostdij, met alle voorregten, daaraan verbonden, evenwel eerst te genieten na den dood van VIGLIUS, zoo als dit bij de bulle van oprigting, bepaald was ¹⁸. Evenwel hield hierdoor de betrekking van Proost van *St. Bavo* niet op te bestaan, want VIGLIUS verkreeg den 18 Mei 1573 ¹⁹, bij opene brieven van Koning PHILIPS *den tweeden*, magtiging, om zich eenen Coadjutor en toekomstigen opvolger te kiezen, waartoe hij zijne keuze op zijnen neef, BUCHO AYTTA VAN ZWICHEM, liet vallen, die sedert 26 November 1571 Kanunnik van *St. Bavo* was ²⁰. Aan dezen werd, als geheele inkomst zijner Proostdij, twee der Prebenden toegelegd, uit diegene van welke zijn voorganger de inkomsten genoot, daar al het andere, zoo als wij gezien hebben, na den dood van VIGLIUS, tot de inkomsten van den Bis-

¹⁷ A. SANDERI, *Flandr.*, I, p. 305. v. L., I, p. 55.

¹⁸ *Histoire* etc., I, p. 10.

¹⁹ De *Histoire* etc., I, p. 79, stelt zulks verkeerd op 1563. Zie HOYNCK VAN PAPEND., I, p. 655 en p. 759.

²⁰ *Histoire*, I, p. 82, ook voor het volgende. Vergelijk aldaar I, p. 260-61.

schop moest keeren. Na den dood van *VIGLIUS* (8 Mei 1577) presenteerde *BUCHO* zich aan het Kapittel, om bezit van de nieuwe Proostdij te nemen, zoo als dezelve, overeenkomstig de schikkingen, door den laatsten bezitter genomen, en geotroijeerd door den Koning, den 27 Julij van dat jaar, was daargesteld. Het Kapittel beried zich hierop gedurende drie maanden, doch stond hem eindelijk de in bezitneming dier waardigheid, den 31 October 1577, toe ²¹.

Leeuwarden, Maart 1844.

MR. J. DIRKS.

²¹ Hij stierf te 's *Hertogenbosch*, 30 October 1599, zie zijn grafschrift. *Histoire de l'Eglise de St. Baron*, I, p. 83. In genoemd werk vindt men nog andere, voor *Friesland* merkwaardige, grafschriften en levensberigten, zoo als: p. 145, 165 en 365, betrekkelijk *FOLKERT AYTTA*, eerst Kanunnik, later Thesaurier, en eindelijk Cantor der *St. Bavo* kerk, † 6 April 1620, en begraven in de kapel van *VIGLIUS AB AYTTA*; p. 180, betrekkelijk *BUCHO MONTZIMA*, neef van *VIGLIUS AB AYTTA*; p. 251, betrekkelijk *THEODORICUS AYTTA VAN ZWICHEM*, aan wien *VIGLIUS*, 8 April 1564, de eerste Koninklijke prebende als Kanunnik van *St. Bavo* gaf, die hij, bij volmagt, 2 Junij 1564, aanvaarde, doch kort daarna voor een jaargeld weder afstond; p. 394, betrekkelijk *HECTOR AYTTA VAN ZWICHEM*, die met dispensatie van ouderdom, den 2 April 1560, de achtste vrije prebende verkreeg, doch later den geestelijken stand vaarwel zeide; p. 250, betrekkelijk *GREGORIUS HOPPERS*, die den 18 Mei 1567, nauwelijks 10 jaren oud, van de vijfde Koninklijke prebende bij procuratie bezit nam; alsmede betrekkelijk *CASUS ANTONIUS HOPPERS*.

Het blijkt hieruit, dat men *VIGLIUS* niet kan beschuldigen dat hij zijne familie en goede vrienden vergat.